

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1915 kl. 3.30 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan bankoutskottet den 4 nästlidna mars avgivit utlåtande nr 10 angående regleringen av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, och därvid anmält, bland annat, att utskottet framdeles komme att avgiva yttrande över Kungl. Maj:ts framställning i punkterna 5 och 26 under nämnda huvudtitel, får utskottet nu avgiva utlåtande över dels berörda framställningar, dels ock vissa till utskottet remitterade propositioner och motioner i hithörande ämnen.

Rörande dessa motioner har utskottet funnit sig böra införskaffa särskild utredning. Utskottet har nämligen ansett det vara av vikt att erhålla upplysningar dels om de faktiska förhållanden, vilka i varje särskilt fall kunde inverka på den föreliggande frågans bedömande, dels ock huruvida beviljande av pensionen eller understödet skulle stå i överensstämmelse med eller innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds beviljande. Utskottet har därför anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att efter inhämtande, där så erfordrades, av uppgifter från andra ämbetsverk till utskottet inkomma med upplysningar i omnämnda avseenden.

I anledning härav har utskottet fått emottaga ett av statskontoret den 6 innevarande april avgivet, av åtskilliga bilagor åtföljt utlåtande.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 8 saml. 14 häft. (Nr 20.)

Beträffande de grunder, som följts vid beviljande av pensioner och understöd, lämnades, anför statskontoret, vissa mera allmängiltiga upplysningar i statskontorets utlåtande den 5 april 1913, vilket finnes tryckt såsom bilaga till bankoutskottets utlåtande nr 35 för samma år, och då statskontoret icke funnit anledning att göra ändring i eller tillägg till vad statskontoret då i berörda hänseende anført, har statskontoret i omförmälda avseende hänvisat till innehållet i nämnda utlåtande.

För innehållet i övrigt av statskontorets yttrande kommer att vid de särskilda motionerna lämnas redogörelse.

Det civila pensionsväsendet.

Avställande
ett ytterligare
ett kvinnligt
skrivbiträde
hos direktio-
nen över folk-
skollärarnas
pensions-
inrättning
m. m.

1:o) I punkt 5 under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående höjning av det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda *ordinarie anslaget*: bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m., beräkna en ökning av detta anslag med 1,000 kronor från 144,554 kronor till 145,554 kronor.

Till stöd för berörda framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 17 december 1914 anført följande:

»Fråga har uppkommit om sådan ändring i gällande bestämmelser för folkskollärarnas pensionsinrättning och vissa andra pensionsanstalter — folkskollärarnas änke- och pupillkassa, lärarnas vid elementarläroverken gamla änke- och pupillkassa, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt samt lärarinnornas pensionsanstalt — att pensionerna från nämnda anstalter må komma att hädanefter utbetalas kvartalsvis i stället för, såsom hittills skett, halvårsvis. Sedan jag anmodat direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning, jämväl såsom förvaltare av övriga nyss angivna pensionsanstalter, att i ärendet inkomma med det yttrande och förslag, vartill direktionen kunde finna omständigheterna föranleda, har direktionen i avgivet yttrande förklarat sig ej hava någon principiell invändning att framställa mot pensioners utbetalande kvartalsvis. En sådan förändring skulle emellertid dels medföra en viss ränteförlust, dels ock nödvändigöra någon ökning i direktionens arbetskrafter, men har direktionen i detta sammanhang ifrågasatt, att vissa lättnader och förenklingar måtte genomföras i arbetet inom pensionskassorna, framför allt just beträffande sättet för pensionsutbetalningarna. Komme dessa lättnader och förenklingar till stånd,

skulle den nödvändiga förstärkningen av direktionens personal kunna inskränkas till ytterligare ett kvinnligt biträde i första lönegraden.

På anförda grunder anser sig direktionen emellertid böra för närvarande ifrågasätta ökat statsbidrag endast till en av ifrågavarande kassor, nämligen lärarnas vid elementarläroverken gamla änke- och pupillkassa. För denna kassa skulle erfordras ett årligt statsbidrag av i runt tal 1,000 kronor såsom ersättning för den ränteförlust, som komme att föranledas av den föreslagna nya anordningen.

Utredningen i detta ärende är ännu icke förd till slut, men jag hyser förhoppning därom, att ärendet skall inom kort föreligga i sådant skick, att proposition kan avlätas till riksdagen.»

I en sedermera avlåten, den 12 nästlidna mars dagtecknad proposition nr 95 har Kungl. Maj:t, med tillkännagivande att den i statsverkspropositionen provisoriskt beräknade höjningen av det ifrågavarande anslaget å riksstaten ej erfordrades, föreslagit riksdagen medgiva, att på direktionens över folkskollärarnas pensionsinrättning ordinarie stat må uppföras ytterligare ett kvinnligt skrivbiträde med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma det förut å samma stat uppförda kvinnliga skrivbiträdet.

Utredningen i ärendet återfinnes i ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för berörda den 12 mars; och tillåter sig utskottet att hänvisa till innehållet i nämnda statsrådsprotokoll.

• Enligt vad av statsrådsprotokollet inhämtas, hemställde på sin tid revisorerna av folkskollärarnas änke- och pupillkassas räkenskaper och förvaltning, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, om icke pensionerna från kassan, vilka då, liksom allt fortfarande är fallet, utbetalades halvårsvis, skulle kunna utbetalas kvartalsvis. En sådan ändring hade revisorerna funnit önskvärd särskilt med hänsyn till pensions-tagarnas ekonomiska ställning. Genom beslut den 8 april 1910 förklarade emellertid Kungl. Maj:t, att denna revisorernas hemställan icke föranledde någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Efter förnyade framställningar i ämnet från olika håll anmodades direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning, då dylik pensionsutbetalning kunde ifrågasättas även för andra under direktionen stående dylika anstalter, att inkomma med yttrande och förslag i ärendet; och avgav direktionen sådant yttrande den 20 november 1914. Direktionen, som icke hade någon principiell invändning emot pensionernas utbetalande kvartalsvis, framhöll i sitt yttrande, hurusom frågan huvudsakligen vore

Utskottet.

en kostnadsfråga; och erinrade direktionen i sådant avseende, att en dylik åtgärd komme att medföra dels ökade förvaltningskostnader och dels viss ränteförlust. I förra hänseendet hade direktionen kommit till den uppfattning, att de ökade göromål, som bleve en följd av förändringen, syntes kunna anförtros åt ett skrivbiträde under vederbörlig kontroll av någon tjänsteman hos direktionen. Till detta skrivbiträde borde utgå avlöningsförmåner om tillhopa 1,200 kronor, därav 600 kronor skulle motsvara lön, jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor.

Statskontoret, som avgivit yttrande i ärendet, har för sin del biträtt denna framställning, allenast med den ändring att av omfördälda belopp 700 kronor borde motsvara lön; och har Kungl. Maj:t upptagit statskontorets förslag.

Vad därefter beträffar den av direktionen berörda frågan om ränteförlust, ansåges denna för närvarande närmast angå lärarnas vid elementarläroverken gamla änke- och pupillkassa. Då emellertid utredning påginge rörande vissa andra under direktionens förvaltning ställda pensionsanstalter, syntes det departementschefen icke möta någon olägenhet, att med utverkande av det ökade bidrag till elementarlärarnas gamla änke- och pupillkassa, som tilläventyrs kunde anses påkallat, finge anstå tills vidare.

Lika med departementschefen finner utskottet den föreslagna förändrade anordningen för pensionernas utbetalning vara ägnad att i många fall lätta pensionstagarnas ekonomiska bekymmer och anser sig därför på de i statsrådsprotokollet anförda skäl böra biträda förslaget, att hos direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning anställs ett ryyt kvinnligt skrivbiträde med de av departementschefen föreslagna avlöningsförmåner.

Den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen provisoriskt beräknade höjningen av ordinarie anslaget: bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. skulle alltså under sådana förhållanden icke bliva erforderlig.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

- a) att riksdagen må medgiva, att på direktionens över folkskollärarnas pensionsinrättning ordinarie stat må uppföras ytterligare ett kvinnligt skrivbiträde med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma det förut å samma stat uppförda kvinnliga skrivbiträdet, och
- b) att det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda ordinarie anslaget: bidrag till pensionering

av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m., må utgå med oförändrat belopp, 144,554 kronor.

2:o) I en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1915 dagtecknad proposition, nr 84, har Kungl. Maj:t, med åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva att å extra stat under tionde huvudtiteln för år 1916 uppföra ett förslagsauslag av 2,700 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under år 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare, samt att i avseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor.

*Ang.
tillfälliga
understöd åt
pensionerade
kronojägare.*

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som ej funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

Det militära pensionsväsendet.

3:o) I en till riksdagen avlåten, den 12 februari 1915 dagtecknad proposition, nr 56, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre båtsmannen vid Norrlands tredje kompani nr 137 *Jonas Lindberg* må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

*Ang.
pension åt
förre båts-
mannen Jonas
Lindberg.*

Departementschefen har i ärendet till statsrådsprotokollet anfört följande:

»Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har förre båtsmannen vid Norrlands 3:dje kompani nr 137 *Jonas Lindberg* i underdånighet an-

hållit, att han, oaktat han icke tjänat såsom båtsman under den för pensions erhållande stadgade tid, måtte komma i åtnjutande av pension från flottans pensionskassa eller annan fond; och har Lindberg till stöd för ansökningen åberopat, att han tjänat såsom båtsman $18\frac{2}{12}$ år med vitsord att under tjänstetiden hava sig redligt och väl skickat, ävensom att han befunne sig i små ekonomiska förhållanden, vilka under de senare åren ytterligare försämrats därigenom, att hans arbetsförmåga i följd av genom olycksfall förorsakad sjuklighet varit nedsatt.

*Direktionen
över flottans
pensions-
kassa.*

Häröver har direktionen över flottans pensionskassa den 29 juni 1914 avgivit underdånigt utlåtande och därvid framhållit, att Lindberg, som vore född den 11 juni 1859 samt avskedats den 21 november 1898 efter en tjänstetid av $18\frac{2}{12}$ år från tjugu års ålder räknat och med vitsord, att han under tjänsten sig redligt och väl skickat, reglements enligt icke vore berättigad till någon pension, enär den kortaste tjänstetid, efter vilken en båtsman enligt gällande bestämmelser erhöle pension genom flottans pensionskassa, utgjorde 20 år från tjugu års ålder.

*Marinförvalt-
ningen.*

Vidare har marinförvaltningen den 5 januari 1915 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anfört bland annat följande.

Sedan, med anledning därav att Lindberg till stöd för ansökningen bland annat åberopat, att hans arbetsförmåga vore nedsatt på grund av sjuklighet, förorsakad genom olycksfall, förvaltningen anmodat stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm att inkomma med upplysning, huruvida nämnda olycksfall inträffat medan Lindberg varit i flottans tjänst, hade bemälda stationsbefälhavare meddelat, bland annat, att förste läkaren vid stationen låtit verkställa och inkommit med utredning, av vilken inhämtades, att Lindberg vårdats å stationens sjukrum vid tre särskilda tillfällen för olika åkommor, samt att den ena av dessa, vrickning, för vilken han åtnjutit vård under tiden 15—24 februari 1881, enligt förste läkarens mening möjligen kunde i viss mån hava bidragit till Lindbergs minskade arbetsförmåga.

Enligt § 85 av Kungl. Maj:ts förnyade nådiga förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen av amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 erfordrades för att båtsman skulle kunna tilldelas pension i femte eller lägsta klassen, att han uppnått 55 levnadsår och innehade 20 tjänstår från 20 års ålder.

Vid 1859—1860 års riksmöte hade Kungl. Maj:t framlagt förslag om förbättrade pensioner för flottans gemenskap, varvid hade förutsatts, att de i nyssnämnda reglemente fastställda grunder fortfarande skulle

vara gällande; och hade riksdagen beslutit att, med bifall till pensionsförslaget, anvisa ett av Kungl. Maj:t äskat årligt kreditiv att för ändamålet användas. Härefter hade utfärdats nådigt cirkulär den 20 november 1860 angående förbättrade pensioner för flottans gemenskap m. m., enligt vilket cirkulär, som ännu ägde tillämpning i fråga om båtsmän, pension för båtsman i femte klassen utgjorde 30 kronor.

Lindberg vore, såsom direktionen över flottans pensionskassa i sitt utlåtande anført, icke berättigad till erhållande av någon pension, men hade vid flera tillfällen pension i enlighet med riksdagens beslut tillerkänts båtsmän, vilka icke uppfyllt ovannämnda föreskrift rörande tjänsteålder.

På grund härav och med hänsyn till de i ärendet föreliggande bevekande omständigheter ansåge marinförvaltningen billigt, att Lindberg komme i åtnjutande av pension. I sådan händelse torde med tillämpning av nådiga kungörelsen den 13 augusti 1909 angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till avskedad manskap, Lindberg jämväl få åtnjuta höjning av pensionen med 25 kronor årligen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde marinförvaltningen, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att Lindberg måtte tilldelas pension, såsom hade han tjänat i 20 år från tjugu års ålder räknat.

Med avseende å vad sålunda förekommit anser jag liksom marinförvaltningen billigt, att Lindberg beredes pension, såsom om han tjänat föreskriven tid. I händelse förslag härom vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, kommer Lindberg vid högre levnadsålder även att bliva delaktig av den pensionsförbättring för f. d. båtsmän, som riksdagen nästlidet är beslutit.»

*Departements-
chefen.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Lindberg, som är född den 11 juni 1859, avskedats den 21 november 1898 efter en tjänstetid av 18 $\frac{3}{12}$ år från 20 års ålder räknat. Då han alltså icke tjänat 20 år från 20 års ålder, uppfyller han ej villkoren för erhållande av pension från flottans pensionskassa. På framställning av Kungl. Maj:t har emellertid riksdagen vid flera tillfällen under de senare åren medgivit, att båtsmän, vilkas tjänstetid före och efter 20 års ålder uppgått till sammanlagt 20 år, finge komma i åtnjutande av pension. Endast i ett dylikt fall har sådant medgivande lämnats i fråga om en båtsman, vilkens sammanlagda tjänstetid understigit 20 år. Den kortare tjänste-

Utskottet.

tiden, som utgjorde $18\frac{8}{12}$ år, uppvägdes emellertid därav, att den ifrågasvarande båtsmannen dessutom haft anställning omkring 9 år vid fortifikationsarbeten.

Vad nu förevarande fall beträffar, framgår emellertid av utredningen, att Lindbergs arbetsförmåga är nedsatt och att en kroppsskada, som han ådragit sig under sin tjänstgöring, möjligen kan hava bidragit härtill.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till föreliggande ömmande omständigheter finner utskottet i likhet med departementschefen billigheten fordra, att pension beredes Lindberg såsom om han tjänat föreskriven tid.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att förre båtsmannen vid Norrlands 3:dje kompani nr 137 Jonas Lindberg må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

Ang.
pension till
förre båts-
mannen P. A.
Magnusson
Vind.

4:o) I en till riksdagen avlåten, den 5 mars 1915 dagtecknad proposition, nr 89, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre båtsmannen vid Blekinge 1:sta kompani nr 138 Per August Magnusson Vind må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att förre båtsmannen vid Blekinge 1:sta kompani nr 138 Per August Magnusson Vind må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

Allmänna indragningsstaten.

1. Angående lantförsvarsdepartementet.

5:o) I en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1915 dagtecknad proposition, nr 76, har Kungl. Maj:t, med åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att skrivbiträdet vid femte arméfördelningens stab, fanjunkaren i Upplands infanteriregementes reserv *Sven Fredrik Stolpe* må från och med år 1916 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 850 kronor.

Ang.
pension åt
fanjunkaren
S. F. Stolpe.

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet har ej funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må medgiva, att skrivbiträdet vid femte arméfördelningens stab, fanjunkaren i Upplands infanteriregementes reserv *Sven Fredrik Stolpe* må från och med år 1916 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av åttahundrafemtio kronor.

6:o) I en den 19 februari 1915 till riksdagen avlåten proposition, nr 38, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att vaktaren vid Kaknäs skjutbanor *Karl August Lindbloms* änka *Matilda Lindblom*, född Käck, må, räknat från och med år 1915, så länge hon lever ogift, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 200 kronor.

Ang.
pension åt
vaktmästaren
K. A. Lind-
bloms änka
Matilda
Lindblom.

I fråga om den till stöd för nämnda förslag förebragta utredningen får utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att vaktaren vid Kaknäs skjutbanor *Karl August Lindbloms* änka *Matilda*

Lindblom, född Käck, må, räknat från och med år 1915, så länge hon lever ogift, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av tvåhundra kronor.

2. Angående sjöförsvarsdepartementet.

Ang.
pension åt
ritaren N. A.
A. Petterssons
änka Ida
Augusta
Pettersson.

7:o) I en den 12 februari 1915 till riksdagen avlåten proposition, nr 61, har Kungl. Maj:t, med åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att ritaren å ingenjördepartementet vid flottans stations i Stockholm varv *Nils Adolf August Petterssons* änka *Ida Augusta Pettersson* må under sin återstående livstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbliver, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 400 kronor, att utgå från och med år 1915.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet, som ej haft något att erinra mot förevarande förslag, hemställer,

att riksdagen må medgiva, att ritaren å ingenjördepartementet vid flottans stations i Stockholm varv *Nils Adolf August Petterssons* änka *Ida Augusta Pettersson* må under sin återstående livstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbliver, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av fyrahundra kronor, att utgå från och med år 1915.

Ang.
pension
åt konstaplarna
vid flottans
polisår N. G.
Bruhns och
J. A. Svenssons
änkor och
minderåriga
barn.

8:o) I en till riksdagen avlåten, den 12 februari 1915 dagtecknad proposition, nr 62, har Kungl. Maj:t, med åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att konstapeln vid flottans polisår *N. G. Bruhns* änka *Jones Anna Larsdotter Bruhn* och makarnas minderåriga barn *Ernst Fredrik*, *John Sigvald* och *Lennart Fabian* samt konstapeln vid samma polisår *J. A. Svenssons* änka *Amalia Charlotta Svensson* och makarnas minderåriga barn *Sven Alfred*, *Anna Esther Maria*, *Marta Elisabeth*, *Gustaf Allan* och *Ebba Elisabeth* må från allmänna indragningsstaten från och med år 1915 åtnjuta årliga understöd, vardera änkan, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbliver, till belopp av tvåhundra femtio kronor

samt vart och ett av ovannämnda barn intill uppnådd ålder av 15 år till belopp av femtio kronor.

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

3. Angående civildepartementet.

9:o) I en inom första kammaren av herr *F. Holmquist* väckt motion, nr 37, har anförts följande:

»Av bifogade handlingar framgår att f. d. stenhuggarförmanen *Per Anders Forsberg* varit anställd vid statens järnvägsbyggnader dels under 9 år före uppnådd myndighetsålder och dels under åren 1877—1893, varefter han under år 1912 ånyo börjat arbeta vid samma byggnader.

Då *Forsberg* under de senaste 20 åren — med undantag av år 1912 — icke haft anställning vid statens järnvägsbyggnader, har kungl. järnvägsstyrelsen genom beslut den 24 februari 1913 funnit en av *Forsberg* gjord ansökan om pension för det dåvarande icke kunna till någon styrelsens åtgärd föranleda.

Av handlingarna framgår vidare, att *Forsberg*, som är född den 3 september 1849 och sålunda innevarande år fyller 66 år, är på grund av åderbräck och åderförfalkning varaktigt oförmögen till arbete.

Då *Forsberg* under omkring 26 år varit anställd vid statens järnvägsbyggnader och sålunda mer än den tid av 24 år, som jämlikt av statsmakterna tillämpade grunder skulle minst erfordras för erhållande av pension, samt i enlighet med riksdagens förut i liknande fall meddelade beslut, utan hänsyn till förefintligt avbrott i *Forsbergs* arbetsanställning, hela den omförmälda tiden av omkring 26 år torde bära honom tillgodoräknas, hemställer jag,

att riksdagen behagade från och med innevarande år bevilja *Forsberg* ett understöd för dennes återstående livstid icke understigande 250 kronor årligen.»

Vid motionen är fogad avskrift av järnvägsstyrelsens till arbetschefen vid statsbanan Östersund—Ulriksfors ställda skrivelse den 24 februari 1913, så lydande:

»Med skrivelse den 17 augusti 1912, D.-Nr 1273 har Ni till kungl. järnvägsstyrelsen överlämnat en av f. d. stenhuggarförmanen *Per Anders Forsberg* till kungl. styrelsen ställd ansökan om pension; varjämte en liknande ansökning från järnvägsarbetaren *Otto Vilhelm Johansson Husberg* av Eder insänts till kungl. styrelsen med påteckningskrivelse den 9 november 1910.

Ang.
pension åt
f. d. stenhuggarförmanen
P. A. Forsberg.

Av ansökningshandlingarna har kungl. styrelsen inhämtat bland annat, att Forsberg varit anställd vid statens järnvägsbyggnader dels under 9 år före uppnådd myndighetsålder och dels under åren 1877—1893; varefter han under år 1912 ånyo börjat arbeta vid samma byggnader; samt att Husberg ej innehar mer än sammanlagt 20 tjänstår vid statens järnvägsbyggnader förutom 2 år i annan statstjänst.

Vid sådant förhållande och då Forsberg under de senaste 20 åren — med undantag av 1912 — icke haft anställning vid statens järnvägsbyggnader, samt Husberg ej ännu räknar det antal tjänstår — 24 — som jämlikt av statsmakterna tillämpade grunder minst erfordras för erhållande av pension, har kungl. styrelsen funnit föreliggande två pensionsansökningar icke för närvarande kunna till någon kungl. styrelsens vidare åtgärd föranleda.»

Beträffande övriga vid motionen fogade avskrifter får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre Forsberg än även de under punkterna 10:o) och 11:o) här nedan omförmälda O. P. Jonsson och K. G. Karlsson till en början uttalat sig rörande frågans principiella sida och därvid anfört följande:

Järnvägsstyrelsen.

»Vid beviljande av pensioner åt förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader har riksdagen, med bifall till vad Kungl. Maj:t på framställning av järnvägsstyrelsen föreslagit, utgått från den synpunkten, att för erhållande av pension i allmänhet fordras, att vederbörande uppnått minst 55 års ålder och räknade minst 24 tjänst- eller arbetsår. Modifikationer i dessa grunder hava dock, i enlighet med Kungl. Maj:ts på kungl. styrelsens förslag gjorda hemställan, av riksdagen i vissa fall undantagsvis medgivits.

Pension har sålunda tillerkänts förman eller arbetare, som visserligen icke fyllt minimifordran med avseende a levnadsåldern, men samtidigt haft en betydligt längre tjänstetid än den som minimum angivna och för övrigt till följd av sjuklighet fått sin arbetsförmåga väsentligen minskad. Och vidare har dylik förmän beretts, även för den händelse att vederbörande icke innehaft tillräckligt antal tjänstår, därest antalet endast obetydligt understigit det såsom skäligt ansedda måttet samt vederbörande ådragit sig på hans arbetsförmåga menligt inverkan sjukdom och skäl funnits för det antagandet, att densamma till icke ringa del kunde tillskrivas eller hade förvärrats genom de för hälsan ogynnsamma förhållanden, under vilka järnvägsbyggnadsarbeten ofta ägde rum.

Å andra sidan må likväl framhållas, att uppnåendet av förberörda såsom minimum ansedda levnads- och tjänstålder icke i och för sig kan anses medföra någon rätt för järnvägsbyggnadsarbetare att komma i åtnjutande av pension. I detta avseende tillåter kungl. styrelsen sig erinra om ett uttalande av 1909 års riksdag vid behandling av då föreliggande nådig proposition angående pensioner till förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader. I fråga om tre av dem, för vilka pension föreslagits, anmärkte riksdagen, att den lämnade utredningen icke gäve vid handen annat, än att de skulle fortfarande vara, åtminstone i förhållande till sin ålder, arbetsdugliga; och ehuru riksdagen ansåg, att deras levnadsålder, som utgjorde respektive 62, 56 och 58 år, icke borde i och för sig anses föranleda pen-

sionering, ville riksdagen dock icke underlåta att bifalla framställningen i vad den avsåge dessa personer, då den i viss man hade stöd uti förut av riksdagen fattade beslut i likartade fall. Beträffande två förmän, som icke uppnått fullt 55 levnadsår, men ådragit sig svår och på deras arbetsförmåga menligt inverkan sjuklighet, hade riksdagen intet att erinra mot meddelande av de för dem föreslagna pensionerna. Slutligen uttalade riksdagen det antagandet, att de av ifrågakvarande förmän, som ännu voro arbetsföra, skulle vara i statens järnvägars tjänst bibehållna.

Det torde näppeligen behöva påpekas, att såsom villkor för att över huvud kunna föreslås till erhållande av pension givetvis erfordras, att vederbörandes arbete i statens tjänst varit väl vitsordat.»

Beträffande Forsberg anför styrelsen i sitt yttrande vidare:

»Vad då först *Forsberg* angår, så har han, såsom framgår av en i motionen om pension åt honom åberopad bilaga, hos styrelsen under år 1912 gjort ansökning om pension. Vid denna ansökning hade Forsberg, som är född den 3 september 1849, fogat en tjänsteförteckning, utvisande de tider, under vilka han haft arbete vid statens järnvägsbyggnader eller andra företag samt var och under vems befäl han arbetat. Enligt de i denna förteckning lämnade uppgifter hade Forsberg varit anställd vid statens järnvägsbyggnader *dels* under 9 år före uppnådd myndighetsålder *dels ock* under åren 1877–93, varefter han under 1912 ånyo börjat arbeta vid samma byggnader.

Vid sådant förhållande och da Forsberg under de senaste 20 åren — med undantag av 1912 — icke haft anställning vid statens järnvägsbyggnader, fann styrelsen genom beslut den 24 februari 1913, som finnes innefattat i förenämnda bilaga, Forsbergs pensionsansökning icke för det dåvarande kunna föranleda till någon styrelsens vidare åtgärd.

Efter år 1912 har Forsberg enligt de upplysningar, som stått att vima, icke haft arbete vid statens järnvägsbyggnader eller vid något annat statens verk eller företag.

Aven om, såsom motionären påyrkar, hela den tid, av omkring 26 år, varunder Forsberg enligt berörda tjänsteförteckning haft anställning vid statens järnvägsbyggnader, skulle få tillgodoräknas honom i nu förevarande avseende, så finner styrelsen för sin del Forsberg likväl icke böra ifrågakomma till pension. Enligt styrelsens mening kan nämligen den omständigheten, att Forsberg, vars ålder då han år 1893 upphörde att arbeta vid statens järnvägsbyggnader med mer än ett tiotal år understeg den för erhållande av pension fastställda minimiåldern av 55 år, ånyo fått 1912, efter omkring aderton års avbrott, anställning vid statens järnvägsbyggnader och där arbetat någon tid under nämnda år, icke rimligen grunda någon rätt för honom till pension.»

Statskontoret har för egen del i fråga om den nu föreslagna pensionen anført följande:

»Vad Forsberg beträffar är onekligen den omständigheten att han efter år 1893, då han vid 44 års ålder och med intjänade 26 tjänstår lämnade statens tjänst, endast under en kortare tid av år 1912 ånyo haft anställning i statens tjänst, ägnad att väcka betänkligheter mot beviljande åt honom av pension av statsmedel; och med hänsyn härtill har järnvägsstyrelsen ansett en av honom gjord framställ-

Statskontoret.

ning om pension icke böra föranleda någon styrelsens åtgärd. Visserligen saknas icke exempel därpå, att den omständigheten att lång tid förflutit, sedan vederbörande senast arbetade i statens tjänst, icke ansetts böra utgöra hinder för beviljande av pension av statsmedel, såsom då pensioner beviljades vid 1909 års riksdag åt förre fortifikationsarbetaren S. Månsson och vid 1912 års riksdag åt förre fästningsbyggnadsarbetaren J. Andreasson-Skoglund; men i sådana fall hava särskilt ömmande förhållanden ansetts föreligga eller ock sådan omständighet kunnat, såsom beträffande Månsson, åberopas, att den inträdda oförmågan att med arbete försörja sig utgör en följd av i statens tjänst ådragen skada eller dylikt. I fråga om Forsberg är väl styrkt, att han på grund av sjuklighet är varaktigt oförmögen till arbete; men då särskilt ömmande förhållanden icke visats föreligga samt han enligt vederbörande länsmans intyg ej är alldeles utan tillgångar, kan jämväl enligt statskontorets mening ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl i detta fall förefinnas för beviljande av pension. Skulle emellertid sådan ifrågakomma, torde beloppet icke böra sättas högre än till 200 kronor, motsvarande vad i nyssnämnda fall beviljats.»

Utskottet.

Då av utredningen i ärendet framgår, att Forsberg ej mindre än omkring 26 år arbetat i statens tjänst, synes billigheten fordra, att han, som numera uppnått en ålder av 65 år och enligt intyg är varaktigt oförmögen till arbete, av staten erhåller något understöd; och synes detta lämpligen böra bestämmas till 200 kronor, motsvarande vad i två av statskontoret omförmälda fall förut beviljats. Understödet torde böra utgå från och med nästkommande års början och anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må medgiva, att f. d. stenhuggareförmannen Per Anders Forsberg må under sin återstående livstid erhålla ett årligt understöd av tvåhundra kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1916.

10:o) I en inom andra kammaren av herr *E. Hage* väckt motion, nr 50, har anförts följande:

Ang.
pension åt
järnvägs-
arbetaren
O. P. Jonsson

»Jag tillåter mig härmed att hos riksdagen anhålla om pension till järnvägsarbetaren *Olof Petter Jonsson* i Svartbjörnsbyn, Över-Luleå, Norrbotten, vilken, född den 12 februari 1851, är oförmögen till arbete samt saknar egna medel till uppehälle av familjen, vilken, förutom Jonsson, utgöres av en sjuklig hustru samt ett minderårigt barn.

Jonsson, som under lång tid arbetat vid statens järnvägsbyggnader och vid reparations- och kompletteringsarbete vid den färdiga banan, sökte år 1907 pension

hos kungl. järnvägsstyrelsen, vilken framställning av distriktförvaltningen vid V distriktet tillstyrktes i den form, att distriktförvaltningen förordade, att framställning måtte göras hos Kungl. Maj:t om beredande av dylik pension. Emellertid avsågs denna framställning av kungl. järnvägsstyrelsen på den grund, att sökanden då ej hade den levnads- och tjänsteålder, som ansågs erforderligt för pensions erhållande. Då emellertid Jonsson nu kan anses ha uppnått en dylik ålder och nu är fullständigt oförmögen till arbete samt 1913 års riksdag ansåg en arbetskamrat till Jonsson, nämligen järnvägsarbetaren Johan Ludvig Fors, böra tillerkännas pension, vågar jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte tillerkänna järnvägsarbetaren Olof Petter Jonsson från Svartbjörnsbyn, Över-Luleå församling, en årlig pension av 300 kronor att utgå under Jonssons återstående livstid.»

Vid motionen är fogad avskrift av bland annat järnvägsstyrelsens till distriktsförvaltningen vid 5:e distriktet ställda skrivelse, innefattande avslag å Jonssons i motionen omförmälda framställning om pension, varande berörda avskrift så lydande:

»I särskilda till kungl. styrelsen ingivna ansökningar hava arbetarne Anders Andersson Edberg, Olof Petter Jonsson, Karl Pettersson, Karl Erik Jansson och Johan Ludvig Fors, vilka, efter att hava under åtskilliga år arbetat vid statens järnvägsbyggnader, numera sedan längre tid tillbaka äro anställda vid distriktets banavdelning, hemställt om beredande åt dem av årlig pension i likhet med vad som medgivits i fråga om en del vid statsbanan genom Bohuslän anställda arbetare.

Uti häröver infordrat yttrande av den 19 oktober 1907 haven I tillstyrkt, att underdånig framställning måtte göras hos Kungl. Maj:t om beredande av pension åt sökandena i överensstämmelse med de grunder, efter vilka 1907 års riksdag medgivit, att pensioner å allmänna indragningsstaten finge efter entledigandet utbetalas åt vissa förmän och arbetare vid statens järnvägar.

Vid föredragning av detta ärende har kungl. styrelsen, enär sökandena vid denna tidpunkt, då de lämnade sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, icke innehade den levnads- och tjänsteålder, som enligt de av statsmakterna fastställda grunder erfordras för erhållandet av pension av ifrågavarande slag, samt dessutom icke visats, att sökandena på grund av ålderdomssvaghet eller sjukdom äro oförmögne att med eget arbete sig försörja, funnit de gjorda ansökningarna för närvarande icke föranleda till någon kungl. styrelsens åtgärd; vilket Eder till kännedom och för sökandenas underrättande härigenom meddelas.»

Beträffande övriga vid motionen fogade avskrifter hänvisas till motionen.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen, utöver vad som finnes anført under punkten 9:o) här ovan, i ärendet yttrat följande:

»Vidkommande därefter *Olof Petter Jonsson* så har frågan om beredande av pension åt honom likaledes förut varit föremål för styrelsens behandling, därvid styrelsen, enligt vad framgår av bilaga II till den föreliggande motionen i ämnet,

Järnvägs-
styrelsen.

genom beslut den 2 mars 1908 funnit en av Jonsson gjord ansökning om pension icke kunna för det dåvarande föranleda till någon styrelsens åtgärd, enär Jonsson vid den tidpunkt, då han lämnade sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, icke innehade den levnads- och tjänsteålder, som enligt de av statsmakterna fastställda grunder erfordrades för erhållande av pension av ifrågavarande slag samt det dessutom icke visats, att han på grund av ålderdomssvaghet eller sjukdom vore oförmögen att med eget arbete försörja sig. Av pensionsansökningen närlagda handlingar framgick nämligen, att Jonsson, som är född den 12 februari 1851, under åren 1877—1895 arbetat vid statens järnvägsbyggnader samt under åren 1896—1907 haft arbete vid statens järnvägars femte distrikts banavdelning. I slutet av år 1908 inkom Jonsson till styrelsen med en ny pensionsansökning, åtföljd av *dels* läkarintyg utvisande att Jonsson på grund av lungemphysem och ljunskbråk i förening med tungsinthet vore ur stånd att genom arbete försörja sig, *dels ock* ett av arbetsförmannen C. J. Ekberg och bannmästaren Olof Jansson den 7 december 1908 utfärdat, av kommunalnämndsordföranden i Överluleå församling till riktigheten vitsordat intyg, varav framgick, att Jonsson under de senaste fem åren varit på grund av sjuklighet och kraftnedsättning i det närmaste oförmögen att tjänstgöra, samt att han, som under februari månad 1908 blivit entledigad från sin anställning på grund av bristande arbetsförmåga, icke kunde utan mellankommande hjälp undgå att lida nöd. Därjämte upplystes om Jonsson, att han vore gift och hade sex barn, av vilka det yngsta vore fött år 1904. I anledning av denna Jonssons förnyade framställning om pension hemställde styrelsen hos Kungl. Maj:t om bemyndigande att av trafikmedel utbetala ett tillfälligt understöd av 150 kronor till Jonsson, vilken hemställan blev genom nådigt brev den 7 maj 1909 bifallen. Efter åtnjutande av detta understöd har Jonsson icke erhållit något understöd från statens järnvägar. Däremot har han, vars hälsotillstånd synes hava under de närmaste åren förbättrats, i mån av arbetstillgång erhållit tillfälligt arbete vid femte distriktets banavdelning, nämligen:

år 1909 från 1 oktober till 15 december	=	60 dagar	med förtjänst	kronor	180
» 1910 » 1 augusti » 20	»	= 108	»	»	432
» 1911 » 1 mars » 15	»	= 229	»	»	916
» 1912 » 1 april » 15	»	= 235	»	»	1,057: 50
» 1914 i april	=	4	»	»	12

Enligt ett vid motionen fogat den 28 december 1914 utfärdat läkarintyg lider Jonsson, som enligt uppgift varit sängliggande under ett år, av sinnessjukdom, på grund varav han för närvarande är och även i framtiden blir oförmögen att genom arbete sig försörja.

Ett med det förevarande likartat fall behandlades, såsom jämväl i motionen påpekas, av 1913 års riksdag, då på framställning av enskild motionär järnvägsarbetaren Johan Ludvig Fors tillerkändes en pension av 300 kronor om året under hans återstående livstid. Fors hade i likhet med Jonsson under år 1907 hos styrelsen gjort ansökan om pension, men fann styrelsen genom beslut den 2 mars 1908 ansökningen icke för det dåvarande kunna föranleda till någon styrelsens åtgärd, enär Fors, i likhet med Jonsson, vid den tidpunkt, då han lämnade sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, icke innehade den levnads- och tjänsteålder, som enligt de av statsmakterna fastställda grunder erfordrades för erhållande av pension av ifrågavarande slag samt det dessutom icke visats att han på grund av ålderdomssvaghet eller sjukdom vore oförmögen att med eget arbete försörja sig. Vid ent-

ledigande ur statens järnvägsbyggnaders tjänst år 1896 räknade Fors, som är född den 30 oktober 1853, något mer än 20 arbetsår. Under tiden därefter hade Fors intill hösten 1912 haft anställning såsom extra arbetare vid femte distriktets banavdelning. Sistnämnda år beviljades Fors, som då visades vara på grund av sjukdom oförmögen att genom arbete försörja sig, av Kungl. Maj:t på framställning av styrelsen en gratifikation av 150 kronor, att utgå av trafiknedel efter upphörandet av hans anställning vid statens järnvägar. Då pension sedermera år 1913 beviljades Fors, hade han uppnått en levnadsålder av 59 år samt arbetat i statens tjänst under sammanlagt 36 år.

I likhet med Fors uppfyller Jonsson, som under en följd av omkring 37 år arbetat vid statens järnvägar, därav de första 19 åren vid statens järnvägsbyggnader och de återstående såsom extra arbetare vid statens järnvägars banavdelning, samt uppnått en ålder av 64 år, numera de villkor beträffande levnads- och tjänstår, som enligt vad ovan påvisats pläga uppställas för beviljande av pension åt arbetare vid statens järnvägsbyggnader, om man såsom 1913 års riksdag gjort i fråga om Fors, låter vederbörande för detta ändamål räkna sig till godo hela sin sammanlagda arbetstid vid statens järnvägsbyggnader och den färdiga banan. Det synes därför vara med billigheten överensstämmande, att motsvarande förmån av staten tillerkännes Jonsson. Om således riksdagen skulle bifalla förevarande motion angående pension åt Jonsson, vore detta endast ett fullföljande av den princip, som riksdagen godkänt genom beviljande av pension till ovanbemälte Fors.»

Statskontoret har för egen del åberopat vad järnvägsstyrelsen i *Statskontoret.* ärendet anfört.

Av utredningen i ärendet framgår, att Jonsson under en tid av omkring 37 år arbetat vid statens järnvägar, därav de första 19 åren vid statens järnvägsbyggnader och de återstående såsom extra arbetare vid statens järnvägars banavdelning, samt att han uppnått en ålder av 64 år. Under sådana förhållanden anser utskottet sig böra tillstyrka en pension å allmänna indragningsstaten till Jonsson i enlighet med motionärens förslag, att utgå från och med början av innevarande år.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må medgiva, att järnvägsarbetaren Olof Petter Jonsson från Svartbjörnsbyn, Över-Luleå församling, må från och med år 1915 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.

Ang.
pension åt
arbetaren K.
G. Karlsson.

11:o) I en inom andra kammaren av herr *O. E. Holm* väckt motion, nr 119, har motionären hemställt, »att riksdagen ville tillerkänna arbetaren *Karl Gustaf Karlsson* i Gellivare en årlig pension av 300 kronor att utgå under hans återstående levnad.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Arbetaren *Karl Gustaf Karlsson* i Gellivare har sedan början av 1870-talet och ända till år 1902 med en del mindre avbrott varit anställd vid statens järnvägsbyggnader. Sistnämnda år nödgades han lämna sin anställning, enär hans alltmär tilltagande sjuklighet gjorde det omöjligt för honom att uthärda de med järnvägsarbetet förenade ansträngningarna. Efter denna tid har han sysslat med diverse lättare arbete, som lämnat honom ett mycket knappt levebröd, i det att fattigvårdsstyrelsen allt emellanåt fått träda hjälpande emellan. Denna oförmåga att kunna försörja sig har naturligtvis med åren tilltagit, och inlämnade *Karlsson* därför år 1912 till kungl. järnvägsstyrelsen — där hans betyg fortfarande finnas tillgängliga — en ansökan om erhållande av pension, men då han vid sin avgång från statens järnvägsbyggnader icke uppnått den levnadsålder av 55 år, som enligt tillämpade grunder minst erfordras för erhållande av pension, föranledde hans ansökan icke till någon åtgärd från kungl. järnvägsstyrelsens sida.

Från norska staten erhåller *Karlsson* visserligen tillsviðare ett årligt understöd av 180 kronor, som tillerkänts honom på grund av ett olycksfall, för vilket han varit utsatt, då han en tid vistades på den inom Norge belägna delen av Riksgränsbanan, men då detta belopp icke är tillräckligt för hans uppehälle, blir han, för såvida icke svenska staten också vill bidra till hans pensionering, hänvisad till sin kommuns fattigvårdsinrättning, enär han icke vidare kan behörigen utföra kroppsarbete. Och synes detta vara en hård lott för en utsliten arbetare, som under omkring 30 års tid nedlagt sina bästa krafter i svenska statens tjänst.

Karlsson är född 1851, började arbeta vid östra stambanan 1871, fortsatte sedan vid norra stambanan till år 1892, då han transporterades till Gellivarebanan och Riksgränsbanan. Präst- och läkarebetyg för *Karlsson* hava genom mellankommande omständigheter icke kunnat åtfölja motionen, men skola snarast överlämnas till vederbörande utskott.»

Till utskottet hava dessutom överlämnats de i motionen omförmälda präst- och läkarebetygen.

Järnvägsstyrelsen har på anmodan av statskontoret avgivit yttrande i ärendet. Förutom vad som redan intagits under punkt 9:o) härovan anför styrelsen följande:

Järnvägs-
styrelsen.

»Beträffande slutligen förenämnde *Karl Gustaf Karlsson* så har han, såsom i motionen angivits, under år 1912 hos styrelsen gjort ansökning om erhållande av pension. Av de handlingar och intyg, som åtföljde denna ansökning, inhämtade styrelsen, bland annat, att *Karlsson*, som är född den 17 augusti 1851, enligt egen uppgift varit anställd vid statens järnvägsbyggnader eller statens järnvägars ban-

avdelning under åren 1871—1902; att Karlsson sistnämnda är skadats till följd av olycksfall i arbete för norska statens räkning; samt att såsom ersättning för berörda skada Karlsson åtnjöte en årlig livränta av 180 kronor från Norge, men att han, som sedan olycksfallet varit oförmögen till arbete, i övrigt vore i saknad av tillgångar för sitt uppehälle.

Vid prövning av denna ansökning fann styrelsen genom beslut den 24 februari 1913 densamma icke kunna föranleda till någon styrelsens vidare åtgärd, enär Karlsson redan under år 1902 lämnat sin anställning vid statens järnvägsbyggnader och för övrigt vid tiden för sin avgång icke uppnått den levnadsålder — 55 år — som jämlikt av statsmakterna tillämpade grunder minst erfordrades för erhållande av pension.

Enligt styrelsens mening äro de av styrelsen sålunda åberopade skäl för avslag å Karlssons pensionsansökning fortfarande gällande och i överensstämmelse med hittills tillämpade grunder i liknande ärenden.»

Statskontoret har för egen del anfört följande:

»Vad slutligen beträffar förslaget om pension åt arbetaren Karlsson vill statskontoret för sin del med hänsyn till Karlssons långvariga arbete i statens tjänst, hans oförmåga att med arbete vidare försörja sig och hans medellöshet ifrågasätta, huruvida icke billighetsskäl tala för beviljande åt honom av pension å 120 kronor, så att han, som av norska staten åtnjuter olycksfallsersättning å 180 kronor årligen, må komma i åtnjutande av det årliga understöd av 300 kronor, som plägar beviljas i statens tjänst utslitne arbetare.» *Statskontoret.*

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit finner utskottet billighetsskäl tala för, att Karlsson, vilken från annat håll åtnjuter ett årligt understöd av 180 kronor, må beviljas en pension å 120 kronor, så att han sammanlagt kommer att uppbära det understödsbelopp av 300 kronor, som i allmänhet plägar beviljas ålderstigna arbetare i statens tjänst. Beloppet torde böra utgå från och med innevarande års början och anvisas å allmänna indragningsstaten. *Utskottet.*

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må medgiva, att arbetaren Karl Gustaf Karlsson i Gellivare må från och med år 1915 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av etthundratjugu kronor.

4. Angående finansdepartementet.

Ang.
pension åt
vissa sjö-
manshus-
tjänstemän.

12:o) I punkt 26 under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö *Johan Peter Fagerlund*, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg *Magnus Peterson* och notarien vid Stockholms sjömanshus *Ivar August Brunström* må, envar från och med månaden näst efter den, under vilken han varder entledigad från sin befattning, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta årlig pension, Fagerlund med kronor 1,650, Peterson med 1,300 och Brunström med 1,650, allt dock under villkor, att av vederbörande sjömanshuskassas egna medel till envar av dessa tjänstemän i årlig pension utbetalas minst lika stort belopp, som av statsmedel beviljas.

Till stöd för denna framställning har föredragande departementschefen anfört följande:

»I skrivelse den 28 september 1912 gjorde kommerskollegium framställning om beredande av statsbidrag till pensionering av den å sjömanshusen anställda personalen.

Denna skrivelse remitterades den 15 maj 1913 av min företrädare i ämbetet till de av honom jämlikt nådigt bemyndigande den 21 februari samma år tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning rörande ifrågasatt centralisering av pensionsanstalter, understödda av staten m. m. för att tagas i övervägande vid fullgörande av det de sakkunniga lämnade uppdraget.

Något yttrande i denna fråga har emellertid ännu icke från de sakkunniga inkommit.

Ehuru jag sålunda icke för närvarande är beredd att bringa under Kungl. Maj:ts prövning frågan om sjömanshuspersonalens pensionering i hela dess vidd, har jag dock, med hänsyn till de sjömanshusens tjänstemän, som redan nu synas böra ifrågakomma till pensionering, ansett mig föranlåten att partiellt till behandling upptaga berörda spörsmål; och torde det därför tillåtas mig att något utförligare redogöra för innehållet i kommerskollegii ovannämnda skrivelse samt vad i övrigt i saken förekommit.

I det av särskilt tillkallade kommitterade utarbetade förslaget till förordning angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring stadgades bland annat, att på sjömanshusdirektion skulle ankomma, att, där omständigheterna ansåges betinga sådant, hos kommerskollegium göra framställning om tilldelande åt tjänsteman vid sjö-

manshus, vilken bleve entledigad, av någon gratifikation eller pension från sjömanshuskassan, samt att, därest kollegium funne pension böra förekomma, ärendet skulle av kollegium underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I sitt i anledning av berörda förslag den 9 januari 1911 avgivna utlåtande föreslog emellertid kommerskollegium, med hänsyn till möjligheten att kunna eventuellt utverka pension till någon del av statsmedel, en härför lämpad ändrad avfattning av den av kommitterade ifrågasatta bestämmelsen i ämnet. Detta ändringsförslag vann Kungl. Maj:ts gillande; och stadgas i enlighet härmed i § 8 mom. 5 i förordningen den 13 juni 1911 angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m., att sjömanshusdirektion skall äga att i särskilda fall, där omständigheterna anses betinga sådant, hos kommerskollegium göra framställning om tilldelande åt sjömanshustjänsteman, som entledigas från sin befattning, av någon gratifikation ur sjömanshuskassan eller pension. Anser kollegium pension från sjömanshuskassan eller eljest böra ifrågakomma, skall ärendet av kollegium underställas Kungl. Maj:ts avgörande. Stadgandet avser sålunda icke att tillförsäkra sjömanshustjänsteman någon rätt till pension utan giver fastmera vid handen, att frågan om pensions beviljande skall bero på prövning i varje särskilt fall. Å andra sidan förutsätter emellertid stadgandet med den avfattning, som slutligen givits detsamma, att, där pension verkligen anses böra ifrågakomma, densamma icke ovillkorligen skall till hela sitt belopp utgå ur sjömanshuskassan utan att bidrag av statsmedel till pensioneringen möjligen skall kunna erhållas.

Det är med utgångspunkt från berörda bestämmelser och under uttryckligt framhållande av att någon ändring i desamma icke åsyftas, som kommerskollegium gjort sin ovan omförmälda framställning om statsbidrag till sjömanshustjänstemännens pensionering.

Till stöd för sin ifrågavarande framställning åberopar kommerskollegium till en början, vad kollegium i sitt förutnämnda utlåtande den 9 januari 1911 anfört i fråga om behovet av åtgärder för ordnande av den å sjömanshusen anställda personalens pensionsförhållanden.

Kommerskollegium framhöll i sagda utlåtande, att denna fråga syntes kollegium förtjäna ett allvarligt beaktande. Till följd därav att möjlighet hittills icke förefunnits att kunna bereda sjömanshusens personal pension, hade sjömanshusdirektionerna ansett sig i många fall icke kunna förvägra sina ombudsmän eller andra biträden att kvarstå i tjänsten långt efter det de uppnått den åldersgräns, då tjänstbarheten i allmänhet vore försvagad och då andra tjänstemän i regel erhöle befrielse från sina tjänsteplikter. Många av ombudsmännen vore ock mycket ålderstigna och flere av dem uppenbarligen uttjänade samt särdeles väl i behov av vila från arbete, ehuru deras ekonomi i regel ej medgäve dem att avstå från arbets-

Kommerskollegium i utlåtande den 9 januari 1911.

förtjänsten. Kollegium tvekade ej att framhålla som ett oavvisligt behov, att åtgärder vidtoges till undanröjande av de missförhållanden, som härav måste bli en följd och vilka, enligt vad vederbörande inspektionsförrättare meddelat, bekräftats vid verkställda inspektioner. Det vore ej förenligt med det allmännas intresse, att nu antydda förhållanden allt framgent skulle fortvara i orubbat skick, och detta särskilt i betraktande därav, att inom här avsedda tjänstemannakår många utförde sitt huvudsakliga arbete för statens räkning.

*Kommers-
kollegium i
skrivelse den
28 september
1912.*

Efter återgivande av nyssberörda uttalanden anför kollegium i sin skrivelse den 28 september 1912 vidare följande:

»Vad kollegium sålunda då anförde äger fortfarande i allo giltighet, och har erfarenheten än mera bekräftat dess riktighet. Såsom ett ytterligare skäl för att möjlighet till pensions erhållande bör beredas sjömanshusens personal kan anföras, att detta skulle i avsevärd grad underlätta strävandet att till dessa ingalunda oviktiga befattningar, särskilt ombudsmansbefattningarna, vilka i synnerhet vid de större sjömanshusen av sina innehavare kräva full arbetskraft och god omdömesförmåga, förvärva härför fullt kvalificerade personer.

Kostnaden för beredande av pension torde sjömanshuskassorna icke ensamma kunna bära, åtminstone icke utan att detta i många fall kan verka inträng på sjömanshusens understödsverksamhet, som ju är en av deras ofrånkomliga och även ur det allmännas synpunkt viktigaste uppgifter. En sådan anordning kan icke heller anses rättvis, då sjömanshustjänstemännen utom sina göromål i sjömanshusens tjänst även utföra ett omfattande arbete direkt för statens räkning. Riktigast torde därför vara, att staten och sjömanshusen gemensamt bära denna kostnad. Vad angår omfattningen av sjömanshuspersonalens arbete för statsändamål, utvisade den utredning i ämnet, för vilken kollegium lämnat redogörelse i sin underdåniga skrivelse den 25 oktober 1909 angående beredande av statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader för år 1911, att vid det stora flertalet sjömanshus detta arbete kräver lika mycken eller, i flera fall, till och med längre tid än sjömanshusens övriga åligganden. Där så icke är förhållandet, torde dock förstnämnda arbete utgöra en synnerligen avsevärd del av hela arbetsbördan. Med hänsyn till dessa omständigheter synes staten böra bidraga åtminstone med pensionens halva belopp.

Det skulle kunna ifrågasättas, att sjömanshuspersonalen borde i någon mån själv bidraga till pensioneringen genom att erlægga pensionsavgift till visst årligt belopp. Detta låter sig emellertid svårigen göra, dels emedan avlöningarna i regel äro så knappt tillräckliga, att desamma icke lära tåla något avdrag, och dels på grund därav att här icke är fråga om en allmän pensionering av hela denna tjänstemannakår.»

Sedan kollegium därefter framhållit, att kollegium icke avsåge någon förändring i den i gällande sjömanshusförordning fastslagna principen, att fråga om pensions beviljande skulle bero på särskild prövning i varje fall, fortsätter kollegium:

»Lämpligt synes dock vara, att för vinnande av erforderlig enhetlighet vissa allmänna huvudgrunder för pensions utgående komma till tillämpning. I avseende härå får kollegium anföra följande.

För att en person, som därtill ej har laglig rätt, må komma i åtnjutande av statspension, kräves i regel, att hans ekonomiska ställning är sådan, att han är för sitt livsuppehälle i behov av pension. Detta torde även i förevarande fall böra utgöra en nödvändig förutsättning för pensions erhållande.

Vidare bör pensionsökanden hava uppnått viss ålder. Denna torde lämpligen kunna bestämmas till minst 67 år, vid vilken ålder rätt att komma i åtnjutande av pension i regel inträder för de flesta manliga civila tjänst innehavare.

En annan given förutsättning för att kunna ifrågakomma till erhållande av en sådan förmån måste vara, att pensionsökanden under en längre tid offrat den huvudsakligaste delen av sin arbetskraft åt sjömanshustjänsten och därvid gjort sig förtjänt av gott vitsord. Sjömanshustjänstemännen torde dock icke kunna i allmänhet åberopa så lång tjänstetid (35 tjänstår) som i regel skall hava fullgjorts av manliga civila tjänst innehavare för att komma i åtnjutande av hel pension. Förstnämnda tjänstemän, särskilt ombudsmännen, tillträda nämligen vanligtvis sina befattningar vid en så framskriden ålder, att en dylik tjänstetid icke lär kunna uppnås av dem. Det kunde ifrågasättas att av dem fordra såsom villkor för pension samma minimitjänstetid av 10 år, som under vissa förhållanden berättigar civil tjänst innehavare till pension till avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Emellertid synes kollegium, att om den erforderliga levnadsåldern sättes så högt, som ovan föreslagits, tjänstetiden icke bör understiga 15 år.

Pensionens storlek bör givetvis göras beroende av den lön, vederbörande vid entledigandet åtnjuter och därförut under viss tid — exempelvis minst 3 år — åtnjtit. I avseende härå föreslår kollegium, att hel pension skall utgöra två tredjedelar av lönen.

Ovan ifrågasatta grunder i avseende å levnads- och tjänstår äro avsedda att gälla för hel pensions åtnjutande. Emellertid torde möjlighet böra förbehållas att bereda pension även åt sådana sjömanshustjänstemän, som icke uppfylla dessa bestämmelser. I dylikt fall bör dock pensionen utgå med ett med hänsyn till föreliggande omständigheter lämpligen avkortat belopp.

Att i vidare mån än som skett nu avgiva förslag om de grunder, efter vilka pension må kunna tillerkännas sjömanshustjänstemän, synes kollegium icke tillrådligt eller ens möjligt. Dessa tjänstemäns avlönings- och tjänsteförhållanden äro nämligen av alltför skiftande beskaffenhet för att sådant skall låta sig på förhand göra. I övrigt torde dock de i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 innehållna bestämmelser kunna i tillämpliga delar läggas till grund för pensionsansökningarnas prövning.»

På grund av vad sålunda anförts hemställde kollegium om anvisande av ett särskilt förslagsanslag å högst 15,000 kronor såsom bidrag till pensionering av sjömanshustjänstemän, anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med de av kollegium angivna grunder.

Kommerskollegii ifrågavarande framställning blev, såsom redan nämnts, av förutvarande departementschefen den 15 maj 1913 remitterad till de jämlikt nådigt bemyndigande den 21 februari samma år tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning rörande ifrågasatt centralisering av pensionsanstalter, understödda av staten, m. m.

Sedan kommerskollegium emellertid i skrivelse den 12 november 1913 förnyat sin meranämnda framställning, avläts av samme departementschef den 18 berörda november till kollegium en skrivelse, däri han meddelade, att vid ärendets beredning i finansdepartementet fråga uppkommit, huruvida icke i avbidan på resultatet av nyss omförmälda utredning frågan om sjömanshustjänstemännens pensionering kunde tills vidare lösas på så sätt, att å allmänna indragningsstaten anvisades lämpliga belopp såsom bidrag till pensionering av de tjänstemän, som för det dåvarande syntes böra komma i åtnjutande av pension, samt förty anmodade kollegium att inkomma med för ändamålet erforderlig utredning samt eget utlåtande i saken.

*Inkomna an-
sökningar om
pension.*

I skrivelse den 11 mars 1914 avgav kommerskollegium det sålunda begärda utlåtandet samt överlämnade därvid — med förmälan att ansökningar om pension då föreläge från fyra sjömanshustjänstemän, nämligen ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö Johan Peter Fagerlund, ombudsmannen vid sjömanshuset i Gävle Göran Moberg, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg Magnus Peterson samt notarien vid Stockholms sjömanshus Ivar August Brunström — till Kungl. Maj:ts prövning samtliga till ärendet hörande handlingar.

Sedermera har emellertid kollegium i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anmält, att av förenämnda tjänstemän ombudsmannen vid sjömanshuset i Gävle Göran Moberg avlidit; och har till följd härav frågan om pension åt Moberg förfallit.

Beträffande övriga pensionssökandes förhållanden inhämtas av de av kollegium överlämnade handlingarna samt kollegii eget yttrande huvudsakligen följande:

Ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö *Johan Peter Fagerlund* har uppnått en ålder av över 74 år samt innehaft sin sjömanshusbefattning i mera än 26 år. Genom bifogat läkarbetyg styrkes, att Fagerlund till följd av partiell förlamning av högra kroppshalvan, orsakad av hjärnblödning, är oförmögen att sköta sin tjänst; och upplyser kommerskollegium, att han till följd härav för närvarande är tjänstledig. Hans årliga löneförmåner utgå med 5,000 kronor i fast lön. Med hänsyn till dels det stora nit och den duglighet i tjänsten, som Fagerlund ådagalagt, dels ock det förhållande, att någon ändring i hans hälsotillstånd icke vore att motse, hemställer direktionen för sjömanshuset i Malmö, att pension åt Fagerlund måtte utverkas. I avseende å pensionens storlek uttalar direktionen, att någon avprutning av det belopp, som Fagerlund själv i dylikt hänseende hos direktionen begärt, 4,000 kronor, icke borde

ske, då detta belopp ungefärligen motsvarade hans faktiska levnads-kostnader.

Bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg *Magnus Peterson*, som den 14 nästinstundande februari fyller 78 år, har haft anställning vid berörda sjömanshus under närmare 46 år, därav omkring 45 år såsom bokhållare. Hans avlöning utgår med 4,000 kronor för år räknat. Sjömanshusdirektionen vitsordar, att Peterson under den långa tid, han varit anställd vid sjömanshuset, på fullt tillfredsställande sätt skött sina åligganden. I följd av ålder och sjuklighet hade emellertid hans arbetsförmåga numera avtagit, så att han icke längre förmådde med nödig kraft och uthållighet deltaga i göromålen, varför han för närvarande åtnjöte tjänstledighet. Direktionen tillstyrker bifall till Petersons anhållan, att vid hans avskedstagande honom måtte tilldelas pension med 70 procent av hans nuvarande avlöning eller 2,800 kronor årligen, samt hemställer, att kostnaden för pensioneringen måtte åtminstone delvis bestridas av statsmedel.

Notarien vid Stockholms sjömanshus *Ivar August Brunström* är 71 år gammal och har varit anställd i sjömanshusets tjänst i över 43 år. Till notarie förordnades han den 17 april 1875. Det honom i sådan egenskap tillkommande arvode utgör, enligt vad direktionen för sjömanshuset meddelar, 5,000 kronor om året. Direktionen hemställer, att Brunström måtte under sin återstående livstid erhålla en årlig pension av 3,750 kronor, motsvarande tre fjärdedelar av hans arvode, samt att högst hälften av pensionsbeloppet måtte bestämmas skola utgå av sjömanshuskassans medel.

Efter att hava erinrat om sina förberörda, i skrivelsen den 28 september 1912 gjorda uttalanden rörande huvudgrunderna för beviljande av pension åt sjömanshustjänstemän, anför kommerskollegium i utlåtandet den 11 mars 1914 beträffande de av pensionsökandena, som ännu äro i livet, för egen del följande.

*Kommers-
kollegium i
skrivelse den
11 mars 1914.*

Meddelade upplysningar om pensionsökandena gäve beträffande Peterson och Brunström vid handen, att båda vore för sitt livsuppehälle beroende av inkomsterna av sjömanshustjänsten samt att de, därest de entledigades från sina respektive befattningar utan att samtidigt erhålla pension, skulle komma i svårt ekonomiskt betryck. Fagerlund hade väl uppgivits vara i besittning av ett mindre kapital, men med hänsyn särskilt till hans och hans hustrus mycket sjukliga tillstånd och deras därigenom ökade behov av vård syntes nämnda förhållande ej skäligen böra föranleda till minskning av pensionsbeloppet.

Den förebragta utredningen utvisade i övrigt, att samtliga pensionsökandena behörigen fyllde de av kollegium angivna villkoren för erhållande av pension. Det

förhållande, att tjänstetiden för Fagerlund understege den angivna minimiåldern av 35 år, skulle visserligen kunna anses motivera någon reducering av pensionsbeloppet för honom, men i betraktande dels därav att hans fasta löneförmåner varit jämförelsevis knappt tillmätta dels ock av hans särdeles väl vitsordade tjänstgöring såsom självständig ledare av ett mera betydande sjömanshus funne kollegium ej skäl ifrågasätta sådan reducering.

Kollegium ansåge alltså, att en var av sökandena borde komma i åtnjutande av oavkortad pension till belopp, motsvarande två tredjedelar av senast innehavda fasta lön.

Med godkännande härav skulle pensionerna utgå med följande belopp, nämligen till Fagerlund med i jämnat tal 3,300 kronor, till Peterson med 2,600 kronor och till Brunström med i jämnat tal 3,300 kronor. Hälften av pensionsbeloppen förutsatte kollegium, i överensstämmelse med sin i skrivelse den 28 september 1912 uttalade uppfattning, skola utgå av statsmedel och den andra hälften av vederbörande sjömanshuskassa.

På grund av vad sålunda anförts och under åberopande av § 8 mom. 5 i ovannämnda förordning den 13 juni 1911 hemställer kollegium alltså, att Kungl. Maj:t måtte, i syfte att en var av sökandena Fagerlund, Peterson och Brunström skulle från och med månaden näst efter den, under vilken avsked från innehavd tjänst bleve honom beviljad, under den återstående livstiden komma i åtnjutande av pension med följande årliga belopp, nämligen Fagerlund 3,300 kronor, Peterson 2,600 kronor och Brunström 3,300 kronor, *dels* medgiva att av ett vart av nyssnämnda pensionsbelopp ena hälften finge utgå av vederbörande sjömanshuskassa, *dels ock* vidtaga åtgärd för att statsmedel måtte varda anvisade till bekostande av andra hälften av samma pensioner.

Statskontoret.

Statskontoret, som den 13 juni 1914 på grund av nådig remiss yttrat sig över kommerskollegii ifrågavarande framställning, gör därvid till en början följande allmänna uttalanden:

»Vid de tillfällen då fråga uppstått om beredande av pensioner åt personer, som icke varit anställda i egentlig statstjänst, men dock genom sitt arbete kunnat anses tjäna ett statsändamål, har man vid beräkning av kostnaden för pensioneringen i allmänhet utgått därifrån, att densamma bör uppdelas på arbetsgivaren, statsverket och tjänstemannen själv, den senare i så måtto, att han vore skyldig genom erläggande av årliga pensionsavgifter bidra till kostnaden för den pension, varav han ägde komma i åtnjutande vid avskedet från tjänsten. Enligt det av kommerskollegium nu framställda förslaget skulle dock statsverket drabbas av en något högre pensioneringskostnad än enligt den nyss angivna delningsgrunden bort utgå, beroende på den omständigheten, att sjömanshusens tjänstemän saknat ordnade pensionsförhållanden, och att hittills någon kassa icke funnits till vilken dessa tjänstemän haft att inbetala pensionsavgifter.

Med hänsyn till det arbete, som staten för olika ändamål pålägger sjömanshusen, och det gagn, det allmänna måste anses hava haft av de nu ifrågakomma — — — sjömanshustjänstemännen, anser statskontoret sig för sin del kunna biträda kommerskollegii förslag till beredande av pension från allmänna indragningsstaten åt en var av dem; men vill statskontoret därvid framhålla, att, om i enlighet med ämbetsverkens tillstyrkan framställning hos riksdagen skulle göras beträffande de — — — sjömanshustjänstemän, om vilka nu är fråga, en sådan åtgärd icke må betraktas såsom något föregripande av den pågående utredningen om ett ordnande av sjömanshuspersonalens pensionsförhållanden i allmänhet.»

Beträffande sökanden Fagerlund anmärker statskontoret därefter, att han visserligen endast innehade 26 år i vederbörande sjömanshus tjänst och således kortare tid än för andra civila tjänstemän i regeln erfordrades för pensions erhållande. Enligt statskontorets mening borde dock denna kortare tjänstgöringstid få anses uppvägd av hans höga levnadsålder, vilken jämte sjukdom gjorde honom oförmögen att sköta sin befattning.

Statskontoret tillstyrker sålunda avlåtande av proposition till riksdagen med framställning om beviljande av pension å allmänna indragningsstaten till en var av sökandena Fagerlund, Peterson och Brunström till belopp av respektive 1,650, 1,300 och 1,650 kronor om året, allt dock under villkor att vederbörande sjömanshus av egna medel till var och en av dem i årlig pension utbetalade minst lika stort belopp, som av statsmedel beviljades.

De skäl, som av kommerskollegium i skrivelsen den 28 september 1912 anförts för ett definitivt ordnande av den å sjömanshusen anställda personalens pensionsförhållanden, synas mig synnerligen vägande. Då det emellertid, såsom förut framhållits, icke är möjligt att nu bringa denna fråga i hela dess vidd till lösning, anser jag i likhet med min företrädare i ämbetet angeläget att söka interimistiskt ordna saken genom beredande av pension åt sådana tjänstinnehavare, vilka synas omedelbart bära därav komma i åtnjutande. Ansökningar om pension föreligga, såsom av det ovanstående framgår, för närvarande från tre å olika sjömanshus anställda tjänstemän. Den i ärendet förebragta utredningen synes mig tillfullo hava ådagalagt, såväl att samtliga sökandena på grund av sin ålder och sina övriga förhållanden ävensom beskaffenheten av sin tjänstgöring äga grundade anspråk på att nu bliva tillförsäkrade pension som ock att det ur synpunkten av tjänsternas behöriga uppehållande måste anses önskligt, att sökandena på dylikt sätt beredas tillfälle att avgå för att ersättas med yngre krafter. Under uttryckligt framhållande av att ett eventuellt beslut om sökandenas pensionering

*Departements-
chefen.*

icke på något sätt må betraktas såsom föregripande den pågående utredningen rörande ordnandet av sjömanshuspersonalens pensionsförhållanden i allmänhet, anser jag mig sålunda böra biträda kommerskollegii hemställan, att sökandena måtte från och med månaden näst efter den, då avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid beredas pension samt att av de för pensioneringen erforderliga beloppen ena hälften måtte utgå ur vederbörande sjömanshuskassa och andra hälften bestridas av statsmedel.

Mot de av kommerskollegium föreslagna pensionsbeloppens storlek har jag icke något att erinra.

För närvarande anser jag mig allenast böra göra framställning om beviljande av den del av de för pensioneringen erforderliga beloppen, som skulle komma att gäldas av statsmedel. I händelse denna framställning varder av Kungl. Maj:t och riksdagen bifallen, torde jag framdeles få återkomma till ärendet.»

Utskottet.

Såsom av statsrådsprotokollet inhämtas, gjorde kommerskollegium i skrivelse den 28 september 1912 framställning om beredande av statsbidrag till pensionering av den å sjömanshusen anställda personalen. Denna skrivelse remitterades den 15 maj 1913 av chefen för finansdepartementet till särskilda sakkunniga för verkställande av utredning rörande ifrågasatt centralisering av pensionsanstalter, understödda av staten m. m., för att tagas i övervägande vid fullgörande av de sakkunnigas uppdrag.

Något yttrande i detta ärende har emellertid, enligt vad i statsrådsprotokollet meddelas, ännu icke avlämnats av bemälda sakkunniga.

I skrivelse den 12 november 1913 förnyade kommerskollegium sin förenämnda framställning. Emellertid hade vid ärendets beredning i finansdepartementet fråga uppkommit, huruvida icke i avbidan på resultatet av nyss omförmälda utredning frågan om sjömanshustjänstemännens pensionering kunde tills vidare lösas på det sätt, att å allmänna indragningsstaten anvisades lämpliga belopp såsom bidrag för pensionering av de tjänstemän, som för det dåvarande syntes böra komma i åtnjutande av pension. På anmodan av chefen för finansdepartementet avgav därefter kommerskollegium utlåtande i ärendet samt överlämnade därvid ansökningar om pension från fyra sjömanshustjänstemän, nämligen ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö Johan Peter Fagerlund, ombudsmannen vid sjömanshuset i Gävle Göran Moberg, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg Magnus Peterson samt notarien vid Stock-

holms sjömanshus Ivar August Brunström jämte övriga till ärendet hörande handlingar.

I en sedermera till Kungl. Maj:t ingiven skrift anmälde kollegium, att ombudsmannen Moberg avlidit; till följd varav frågan om pension åt honom förfallit.

För övriga här ovan omförmälda personer föreslår nu Kungl. Maj:t, i enlighet med statskontorets tillstyrkande, pensioner å allmänna indragningsstaten till belopp av 1,650 kronor åt vardera av Fagerlund och Brunström och 1,300 kronor åt Peterson, allt under villkor att vederbörande sjömanshus av egna medel till envar av dem i årlig pension utbetalar minst lika stort belopp, som av statsmedel beviljas.

Enligt vad av den här ovan lämnade redogörelsen framgår, är frågan om ordnandet av pensionsförhållandena för den vid sjömanshusen anställda personalen för närvarande föremål för utredning av särskilda sakkunniga. Att under sådana förhållanden redan nu åt vissa av dessa tjänstemän fastställa pensioner, till vilka staten skulle bidra med hälften, anser utskottet för sin del icke vara lämpligt.

Med hänsyn till det arbete, som staten för olika ändamål pålägger sjömanshusen och den nytta, som det allmänna obestriddigen därav hämtar, torde det emellertid icke heller få anses lämpligt att helt och hållet avvisa en framställning sådan som den nu förevarande. Här föreligga, enligt vad handlingarna utvisa, ansökningar om pension åt tre å olika sjömanshus anställda tjänstemän, vilka uppnått en ålder av Fagerlund 74 år, Peterson 78 år och Brunström 71 år samt med resp. 26, 46 och 43 tjänstår och vilka icke vidare torde kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Såsom departementschefen framhåller, lär det därför få anses önskligt, att ifrågavarande tjänstemän beredas tillfälle att avgå för att ersättas med yngre krafter. Enligt vad kommerskollegium uppgiver, äro de emellertid för sitt livsuppehälle beroende av inkomsterna från sjömanshusen och skulle, därest de entledigades utan pension eller understöd, komma i svårt ekonomiskt tryck. Under sådana förhållanden anser utskottet det vara med billighet överensstämmande, att staten lämnar något bidrag till deras försörjning på ålderdomen. Ett dylikt bidrag finner utskottet lämpligen böra utgå under form av årliga understöd från allmänna indragningsstaten; och lär ett beslut härom icke kunna anses komma att på något sätt föregripa den utredning, som, enligt vad ovan omförmäls, för närvarande pågår i fråga om sjömanshuspersonalens pensionsförhållanden.

Med den uppfattning utskottet sålunda uttalat, har utskottet icke

ansett sig böra ingå i vidare prövning av de olika förutsättningar eller villkor, som vid pensioners beviljande vanligen pläga tagas i betraktande. Det ifrågavarande statsbidraget har i stället syntts böra beräknas med hänsyn till tjänstemännens behov av understöd. Med denna utgångspunkt har utskottet, som icke kunnat undgå att finna de av Kungl. Maj:t ifrågasatta pensionsbeloppen väl höga, ansett sig böra stanna vid att föreslå de årliga understödsbeloppen för vardera av Fagerlund och Brunström till 1,250 kronor och för Peterson till 1,200 kronor.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö Johan Peter Fagerlund, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg Magnus Peterson och notarien vid Stockholms sjömanshus Ivar August Brunström må, envar från och med månaden näst efter den, under vilken han varder entledigad från sin befattning, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta årliga understöd, Fagerlund med ettusentvåhundrafemtio kronor, Peterson med ettusentvåhundra kronor och Brunström med ettusentvåhundrafemtio kronor.

5. Angående ecklesiastikdepartementet.

Ang.
pension åt
professorn
J.E. Lehmann.

13:o) I en inom första kammaren av herr *Thyrén* väckt motion, nr 8, har hemställts, »att riksdagen ville bevilja professorn vid Lunds universitet *J. E. Lehmann* rättighet att, därest han kvarstår i sin nuvarande tjänst intill fyllda 65 levnadsår, vid sin avgång uppbära en pension av 5,600 kronor per år.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»På grund av gynnsamma omständigheter har det lyckats att till innehavare av professorsämbetet i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer vid Lunds universitet förvärva en vetenskapsman med europeiskt rykte, förutvarande professorn vid universitetet i Berlin *J. E. Lehmann*.

Emellertid har utbytet av professuren i Berlin mot den i Lund för Lehmann icke blott medfört omedelbar förlust av betydande löneförmåner utan även högst betydligt försämrade pensionsutsikter. De vid hans förutvarande befattning fästade villkoren inneburo en vidsträckt rätt att kvarstå med full avlöning; såsom svensk professor är han underkastad skyldigheten att vid fyllda 65 år avgå med pension. Vidare skulle han från universitet i Berlin vid verkligen inträffad avgång uppburit ett belopp av per år 8,500 mark, varvid må erinras, att någon avgift motsvarande våra pensionsavgifter ej erfordras; *högsta* pension åter för professor vid svenskt universitet är 5,600 kronor per år. Men minskningen i Lehmanns pensionsförmåner blir vida större, enär han enligt lagen den 11 oktober 1907 vid sin avgång lär innehava endast 13 för pension beräkneliga tjänstår och hans pension förty komma att avkortas till 2,920 kronor.

Det kan icke förtänkas professoren Lehmann, om han vid dylikt förhållande skulle, av omtanke för sin ålderdom, finna sig föranlåten att reflektera på förmånligare anbud från annat håll, vilka icke lära utebliva. Men för universitetet och för hela vårt land vore det en svår, ja helt visst alldeles oersättlig förlust att mista en i så hög grad både såsom vetenskaplig forskare och såsom föreläsare framstående lärare. Med allt erkännande av olämpligheten utav att, vare sig genom rubbningar av gällande pensionsbestämmelser eller på annat sätt, onödigtvis uppmuntra eller underlätta indragandet av utlänningar i svensk statstjänst, måste jag därför anse, att såväl klokhet som billighet kräva ett undantag från regeln.»

På anmodan av statskontoret har teologiska fakulteten i Lund avgivit yttrande i ärendet och därvid anfört följande:

»Fakulteten vill på det starkaste betona det enastående förvärv, som gjorts i och med professor Lehmanns införlivande med densamma. Att professor Lehmann är en av de erkänt främste representanterna för sin vetenskap framgår med all önskvärd tydlighet redan därav, att han föreslagits att bekläda lärostol dels vid det universitet i Europa, där ämnet ifråga sedan länge på ett särskilt sätt omhuldats. universitetet i Leiden, dels vid upprättandet av professurer i ämnet vid de stora tyska universiteten i Berlin (vid vilket han också ett antal år innehaft professuren) och i Leipzig.

Denna Lehmanns vetenskapliga rangplats vitsordades ock vid hans kallande till Lund av de utsedde sakkunnige. Så t. ex. betecknar honom professor M. P. Nilsson som »en man, som både på religionshistoriens och religionsfilosofiens område bär ett av de inom dessa vetenskaper lätt räknade verkligt europeiskt ryktbara namnen»; och d. v. professor Söderblom tillade honom i huvuddisiplinen »obesträtt en av de främsta platserna i samtiden». Även må hänvisas till ett tidigare uttalande av Söderblom (i nordisk familjebok): »Lehmann tillhör de få religionsforskare i samtiden, vilka med omfattande teologiska studier och därav följande fackkunskap på de bibliska religionernas område förena på grundliga filologiska insikter vilande studier i utombibliska religioner, en omsorgsfull orientering över hela den allmänna religionshistorien och självständig hållning till de skilda riktningarna inom forskningen . . . Såväl genom sin vetenskapliga auktoritet som genom sitt stilistiska mästerskap äger han vidsträckt inflytande.»

Redan före tillträdet till befattningen härstädes hade professor Lehmann genom sina vetenskapliga arbeten övat inflytande på undervisningen inom våra

*Teologiska
fakulteten
i Lund.*

fakulteter, och flera av dessa arbeten ingingo i de officiellt fastställda kurserna för såväl teologie kandidat- som teologie licentiatexamen.

Professor Lehmann har ock under den tid, han ägnat sig åt den med hans professur i Lund förenade undervisningen, i ovanligt hög grad ådagalagt förmåga att kring sin lärostol samla åhörare ur skilda kategorier; även förtjänar framhållas, att det allmänna upplysningsintresset och de pedagogiska frågorna i stor utsträckning dragit fördel av hans omfattande allmänbildning, rika erfarenhet och sällsynta framställningskonst.

Fakulteten måste således anse det vara av allra största betydelse att få professor Lehmanns pensionsförhållanden tryggade och därmed hans kvarblivande säkerställt, då fakulteten för sin del till fullo instämmer i motionärens uttalande, att det »för universitetet och för hela vårt land vore en svår, ja helt visst oersättlig förlust att mista en i så hög grad både såsom vetenskaplig forskare och såsom föreläsare framstående lärare».

På grund av det anförda får fakulteten vördsamt på det kraftigaste tillstyrka, att rättighet måtte beviljas professor Lehmann att, därest han kvarstår i sin nuvarande tjänst intill fyllda 65 levnadsår, vid sin avgång uppbära en pension av 5,600 kronor per år.»

Statskontoret har för egen del i ärendet anført följande:

Statskontoret.

»Vad därefter först beträffar frågan om rätt för professorn J. E. Lehmann att vid avskedstagande efter fyllda 65 år bekomma pension till belopp av 5,600 kronor, varom förslag inom riksdagen väckts i motionen nr 8 i första kammaren, får statskontoret erinra, att ämbetsverket i underdånigt utlåtande den 13 oktober 1914 yttrat sig i anledning av vederbörande universitetsmyndigheters gjorda framställning om medgivande av rätt för professorn Lehmann att såsom tjänstår för ålderstillägg och pension räkna sig till godo viss tjänstetid vid utländska universitet. Rörande professorn Lehmanns rätt till pension anförde statskontoret därvid, att, då i detta avseende stadgandena i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension borde komma till tillämpning, han med hänsyn till levnadsåldern bleve skyldig avgå först under år 1927, varvid han, som då jämlikt 17 § i nämnda lag kunde väntas innehava 13 för pension beräkneliga tjänstår, skulle vara berättigad till avkortad pension till belopp av 2,920 kronor; och beträffande frågan om utverkande av förbättring i denna pensionsrätt avstyrkte statskontoret framställningen därom och framhöll, att denna fråga icke lämpligen syntes böra upptagas förr än inemot tidpunkten för hans avgång. Denna ståndpunkt var givetvis föranledd av principiella skäl. De synpunkter åter, vilka gjorts gällande i motionen och i här bilagda, av statskontoret införskaffade yttrande från teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, ställa frågan i ett annat läge, där det gäller att avgöra, huruvida svenska staten för att vid universitetet i Lund bibehålla en sällsynt framstående lärare vill göra offret att garantera honom vid vanlig avgångsålder pension till det belopp, som i vanliga fall tillkommer en professor vid samma universitet; och denna fråga undandraget sig helt och hållet varje bedömande efter allmängiltiga principer för pensionering. Med hänsyn särskilt därtill, att professorn Lehmann utan ansökning kallats till sitt ämbete vid Lunds universitet, vill statskontoret nu endast tillägga, att en dylik omständighet av statskontoret i ett nyligen avgivet utlåtande angående av professorn vid universitetet i Uppsala

L. Stavenow sökt medgivande att för ålderstillägg och pension i sådan egenkap tillgodoräkna sig viss tjänstetid vid Göteborgs högskola ansetts vara av beskaffenhet att tala till förmån för ett sådant medgivande. Efter det statskontoret erinrat om riksdagens år 1900 lämnade medgivande, att professor vid Göteborgs högskola, som utnämndes till extra ordinarie professor vid något av rikets universitet, finge för åtnjutande av ålderstillägg såsom sådan tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i egenkap av professor vid högskolan, framhöll statskontoret, att ämbetsverket, då fråga väckts om rätt för lärare vid allmänt läroverk att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid enskild läroanstalt för beräkning av pensionsbeloppet, ansett stora betänkligheter möta för medgivande av sålunda ifrågasatt undantag från den civila pensionslagens bestämmelser, och anförde vidare:

'Synnerligen vägande måste enligt statskontorets mening de skäl vara, som som skola kunna föranleda till en sådan avvikelse. Huruvida i detta fall dylika skäl skola anses föreligga, måste, då det synes statskontoret givet att någon särskild förmån i pensionsväg utöver de allmänt gällande svårligen kunnat ifrågakomma, därest professorn Stavenow i vanlig ordning sökt det ämbete han nu innehar — huvudsakligen bero på den betydelse man i allmänhet anser det äga för statsuniversitetet att kunna för anställning såsom lärare förvärva en vid enskild läroanstalt fäst man av den framstående skicklighet, att han utan egen ansökan och utan tävlan med andra anses böra till anställningen kallas. Förutsätter man det fall att den, som borde kallas, i sin anställning vid den enskilda läroanstalten har löne- och pensionsförmåner, som motsvara de vid statsuniversitetet normala, synes, frånsett enskilda undantagsfall, kallelserätten varda väsentligt kringskuren, därest det varder fastslaget, att pensionsrätt, motsvarande den, varav han gått i mistning, principiellt icke kan beredas honom.

Då genom professorn Stavenows kallelse till professorsämbetet uttryck blivit givet åt den kallande myndighetens, genom Eders Kungl. Maj:ts utnämning bekräftade mening om önskvärdheten av professorn Stavenows fästade vid Uppsala universitet, anser sig statskontoret — med avseende jämväl därå, att ovanberörda år 1900 av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen lämnade medgivande i fråga om rätt att för ålderstillägg tillgodoräkna tjänstgöring såsom professor vid Göteborgs högskola icke torde sakna betydelse även för nu föreliggande fråga om rätt till tjänstårsberäkning för pensions erhållande — trots sina principiella betänkligheter icke böra avstyrka att framställning göres till riksdagen därom, att professorn Stavenow må få i pensionshänseende räkna sig till godo tio tjänstår av den tid han varit professor vid Göteborgs högskola.'

Den synpunkt, som sålunda av statskontoret framhållits i fråga om professorn Stavenows tjänstårsberäkning för pension, torde i sin mån kunna göras gällande även till förmån för professorn Lehmann.»

Av utredningen i ärendet ävensom av tillgängliga handlingar framgår, att det större akademiska konsistoriet i Lund i vederbörlig ordning hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande av rätt för professorn Lehmann att för ålderstillägg och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid utländska universitet. Sedan statskontoret i avgivet utlåtande avstyrkt framställningen, fann Kungl. Maj:t enligt beslut den 30

Utskottet.

oktober 1914 densamma icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I den föreliggande motionen hemställes nu om rätt för professorn Lehmann att vid avskedstagande efter uppnådda 65 levnadsår erhålla en årlig pension av 5,600 kronor, motsvarande högsta pension för universitetsprofessor.

Ehuru enligt utskottets mening en dylik framställning bort i vanlig ordning göras till föremål för utredning av vederbörande myndigheter, anser sig likväl utskottet med hänsyn till de säregna omständigheter, som i detta fall föreligga, böra tillstyrka, att professorn Lehmann redan nu tillförsäkras rättighet att vid sin avgång från tjänsten komma i åtnjutande av den föreslagna pensionen.

Beträffande sättet för dennas utgående må erinras, att med tillämpning av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension Lehmann efter uppnådd pensionsålder vid sin avgång är berättigad till en avkortad pension av 2,920 kronor. Det erforderliga tilläggsbeloppet eller 2,680 kronor synes lämpligen böra anvisas å allmänna indragningsstaten.

Med återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må medgiva, att professorn vid universitetet i Lund J. E. Lehmann må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådda 65 år erhåller avsked från sin professorsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta sådan fyllnad i den honom enligt vederbörande pensionslag tillkommande pension, att pensionen jämte fyllnadsbeloppet uppgår till 5,600 kronor.

Ang.
pension åt
folkskollära-
ren J. Holms
änka.

14:o) I en inom första kammaren av herr J. Åkesson väckt motion, nr 25, har hemställts, »att riksdagen ville besluta, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av trehundra-trettioåtta kronor må från och med den 1 januari 1915 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskolläraren Jöns Holms efterlevande änka Maria Holm.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»År 1908 avled folkskolläraren vid Kiviks folkskola av Södra Mellby församling Jöns Holm efter att oavbrutet hava varit anställd i folkskolans

tjänst sedan år 1870 eller över 37 år. Hans oförvitliga tjänstgöring under sin långa tjänstetid belönades med ortsbefolkningens odelade förtroende.

Under äktenskap med Maria Holm har han haft 11 barn att uppfostra.

Därav härleder också det här föreliggande sorgliga förhållandet, att Jöns Holm icke ingått i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och inbetalt de avgifter, som vid hans frånfälle skulle berättigat änkan att uppbära pension. Hade Holm tillhört densamma skulle änkan haft rättighet att uppbära en årlig pension av 338 kronor.

Aberopande riksdagens år 1912 fattade beslut i liknande fall på grund av motion i andra kammaren och bankoutskottets utlåtande nr 13 punkt 12 vågar jag med hänsyn till Holms långa och väl vitsordade tjänstgöring samt övriga mycket ömmande omständigheter anhålla, att pension för änkan måtte utgå efter samma grunder som varit gällande, därest Holm varit delägare i ovannämnda kassa.»

Vid motionen är fogat förutom frejdbetyg för änkan Holm ett av kyrkoherden i S. Mellby församling E. G. Wennerberg avgivet, så lydande intyg:

»Härmed intygas på begäran, att framlidne folkskolläraren Jöns Holm i Kivik av Södra Mellby församling, som var född den 14 september 1842 och avled den 24 maj 1908, blev av Kiviks skollag den 10 december 1870 antagen till ordinarie lärare vid fasta folkskolan i Kivik av Södra Mellby skoldistrikt, varefter valet den 1 augusti 1880 bekräftades och godkändes av Södra Mellby församling å kyrkostämman nämnda dag. Denna sin lärarebefattning vid Kiviks folkskola innehade Holm sedan till och med den 30 april 1908, då han på ansökan och sedan Kungl. Maj:t förklarat honom berättigad till pension frånträdde tjänsten, som han alltså i över 37 år oförvitligt uppehållit, enligt vad skolrådets handlingar utvisa. Men då Holm icke ingått som delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, har hans efterlämnade änka, fru Maria Holm, f. Lindström, född den 24 september 1846, icke kunnat erhålla något understöd från nämnda kassa, varför hon haft att dragas med stora ekonomiska svårigheter, helst som makarna i sitt äktenskap haft elva barn, av vilka fyra avlidit vid unga år, men de övrigas uppfostran medfört avsevärda kostnader i betraktande av den ringa lön, som Holm under de första åren av sin tjänstgöring haft att uppbära. Ovanstående intygas härmed enligt Södra Mellby församlings kyrkoböcker och dess skolråds handlingar i ändamål att söka utverka understöd ur folkskollärarnas änke- och pupillkassa för ovannämnda fru Maria Holm.»

Vidare har bemälda Wennerberg i egenskap av ordförande i Södra Mellby skolråd intygat, att folkskollärare Jöns Holm, som den 1 maj 1908 med pension avgick från sin befattning som ordinarie lärare vid fasta folkskolan i Kivik av Södra Mellby skoldistrikt, under sin tjänstgöring därstädes uppburit den lagliga lönen, som under hans senaste tjänstår vid nämnda skola utgjorde kontant 1,350 kronor samt naturaförmåner i bostad och vedbrand.

*Direktionen
öfver folkskol-
läraernas pen-
sionsinrätt-
ning.*

På anmodan av statskontoret har direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning i avgivet yttrande anført, att den pension, som från folkskollärarnas änke- och pupillkassa skulle tillkommit änkan Holm, därest hennes man begagnat sig av sin rätt att ingå såsom delägare i kassan, skulle hava uppgått till det i motionen angivna beloppet 338 kronor.

Statskontoret har i sitt ovanberörda utlåtande för egen del anført följande:

Statskontoret.

»Vad därefter beträffar det i motionen nr 25 i första kammaren väckta förslaget om pension åt folkskolläraren J. Holms änka tillåter sig statskontoret, med överlämnande av yttrande i ärendet av direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, erinra därom, att statskontoret i underdånigt utlåtande den 30 juli 1914 angående av riksdagens bankoutskott begärda upplysningar i vissa pensionsfrågor yttrat sig rörande ett dylikt fall, därvid frågan gällde väckt förslag om pension av statsmedel till änkan efter folkskolläraren C. G. Carlgren, vilken i likhet med Holm icke ingått såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Till följd av änkan Carlgrens frånfälle kom emellertid frågan om pension åt henne att förfalla. Såsom statskontoret i nyssberörda utlåtande anført, måste å ena sidan framhållas, att folkskollärare icke äro i statens tjänst anställda; och ett förslag att under liknande omständigheter, som i fråga om änkan Holm föreligga, bevilja pension åt en småskollärares änka har därför blivt av riksdagen år 1911 avslaget. Å andra sidan torde icke kunna förnekas, att billighetsskäl tala för att staten i förevarande fall träder hjälpande emellan. Väl har Holm icke begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett, att genom inträde i nämnda kassa sörja för änkans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel; och med hänsyn härtill skulle väl kunna ifrågasättas, huruvida staten skall på annat sätt bereda hans änka något understöd. Det må emellertid tillika framhållas, att med avseende å den långa tid av 40 år, som förflutit, sedan inträdet i kassan blev obligatoriskt för därefter utnämnda folkskollärare, några mera vittgående konsekvenser av ett beslut om pension av statsmedel till änkan Holm icke torde vara att befara. Den från nämnda kassa till folkskollärares änka utgående pensionen, beräknad efter högsta delaktighetsbeloppet, 1,350 kronor, utgör 338 kronor. För sådan pension förutsattes emellertid erläggande av icke obetydliga delägaravgifter; och med avseende därå synes — därest öfverhuvud taget någon pension av statsmedel anses i detta fall böra ifrågakomma — pensionsbeloppet böra avrundas nedåt och icke överstiga 300 kronor.»

Utskottet.

På sätt statskontoret framhållit, har Holm visserligen ej begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett att genom inträde i folkskollärarnas änke- och pupillkassa sörja för änkans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel. Enligt utskottets mening tala emellertid starka billighetsskäl, för att staten i detta fall träder hjälpande emellan, och anser utskottet i likhet med

motionären sådana ömmande omständigheter föreligga, att utskottet funnit sig böra tillstyrka, att pension beviljas änkan Holm. Beträffande beloppet av denna må erinras, att änkan Holm allt ifrån mannens frånfälle år 1908 icke, såvitt handlingarna utmärka, kommit i åtnjutande av något understöd av allmänna medel utan måst draga sig fram med stora ekonomiska svårigheter. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra tillstyrka det av motionären föreslagna beloppet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion, må medgiva, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av trehundra-trettioåtta kronor må från och med den 1 januari 1915 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskolläraren Jöns Holms efterlevande änka Maria Holm.

6. Angående jordbruksdepartementet.

15:o) I en till riksdagen den 26 februari 1915 avlåten proposition, nr 55, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att, ehuru kommissionslantmätaren *Anders Magnusson* icke uppfyller villkoren för åtnjutande av pension med årligt belopp av 1,600 kronor i något av de å allmänna indragningsstaten uppförda, i riksdagens skrivelse den 20 maj 1885 angående reglering av utgifterna under riksstatens dåvarande nionde huvudtitel omförmälda pensionsrum för kommissionslantmätare, sådan pension må tilldelas Magnusson, att från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning i lantmäteristaten, av honom uppbäras under hans återstående livstid.

Ang.
pension åt
kommissions-
lantmätaren
*Anders
Magnusson.*

Beträffande utredningen i detta ärende tillåter sig utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Då utskottet icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer utskottet,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 20 april 1915.

På bankoutskottets vägnar:

I. VON STAPELMOHR.

Reservationer:

vid punkt 12:o) ang. pension åt vissa sjömanshustjänstemän:

av herr *Hallin*, vilken ansett, att utskottet bort föreslå, att ifrågasvarande understöd skulle utgå med 750 kronor för vardera av Johan Petter Fagerlund och Ivar August Brunström samt med 700 kronor för Magnus Peterson;

av herrar *Wickman*, *Gustafsson* och *Jonsson* i Hå, vilka instämt med herr *Hallin*, samt

av herrar *Olsson* i Blädinge, *Söderberg* i Hobborn och *Edbom*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag.

vid punkt 13:o) ang. pension åt professorn J. E. Lehmann:

av herr *Vahlquist*, vilken anfört följande: »Då jag håller före, att en framställning av detta slag bort i vanlig ordning utgå från Kungl.

Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande, något som ock av utskottet erkänts, har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka riksdagen att avslå motionen.»

av herr *Berg* i Munkfors, som instämt med herr *Vahlquist*; samt
av herr *Söderberg* i Hobborn.

Herrar friherre *Adelswärd*, *Söderberg* i Stockholm, *Kristensson*, *Carlson* i Herrljunga och *Roos* hava begärt få antecknat, att de icke deltagit i behandlingen av följande punkter:

herrar *Carlson*, *Söderberg* och *Kristensson* i punkt 12:o), samt
herrar friherre *Adelswärd*, *Roos*, *Söderberg* och *Carlson* i punkt 13:o).